

MACIEJ ZYCH
Warszawa
mzych@poczta.onet.pl

Nowy wykaz polskich nazw geograficznych świata i zasady jego opracowania na tle dotychczasowych publikacji

Zarys treści. W artykule omówiono nowo wydany *Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata*. Przybliżono zakres jego treści, zawartość i układ poszczególnych części oraz samych haseł, a także sposób doboru nazw. Przybliżono również historię opracowania wykazów zawierających polskie nazwy geograficzne świata oraz zasady ustalania tych nazw.

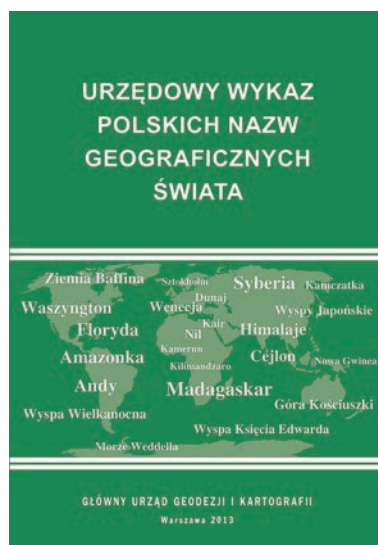
Słowa kluczowe: nazewnictwo geograficzne, standaryzacja nazw geograficznych, wykaz nazw geograficznych, egzonim, endonim

1. Wstęp

Tuż przed końcem 2013 roku Główny Urząd Geodezji i Kartografii wydał opracowaną przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej obszerną, liczącą 874 strony publikację zatytułowaną *Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata* (ryc. 1)¹. Jest to drugi w historii Komisji tego rodzaju wykaz zawierający nazwy z obszaru całego świata. Różni się on znacznie od poprzedniego, z lat 1994–1996, zatytułowanego *Polskie nazwy geograficzne świata*. Ma on status wykazu urzędowego, co zostało odzwierciedlone w tytule. Wynika to z zapisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dotyczącego Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych². Zgodnie

¹ Wykaz jest dostępny w formacie PDF na stronie internetowej Komisji: <http://ksng.gugik.gov.pl/wpngs.php>

² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie trybu i zakresu działania Państwowej Rady Geodezyjnej i Kartograficznej i Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasad wynagradzania ich członków (Dz. U. z 2000 r. nr 26 poz. 316 oraz z 2009 r. nr 107 poz. 897).

Ryc. 1. Okładka *Urzędowego wykazu polskich nazw geograficznych świata*

Fig. 1. Cover of the *Official list of Polish geographic names of the world*

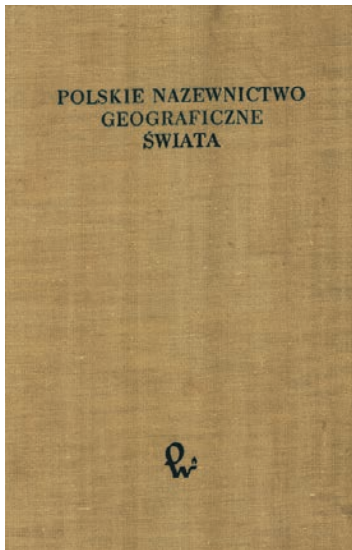
z tym rozporządzeniem wykaz publikowany jest w celu stosowania przez podmioty wykonujące zadania publiczne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W rozporządzeniu ustalono, że kolejne zaktualizowane wydania wykazu powinny być publikowane nie rzadziej niż co pięć lat.

2. Wcześniejsze wykazy zawierające zalecane polskie nazwy geograficzne świata

Historia opracowania wykazu polskich nazw geograficznych świata sięga 1951 roku, kiedy

to przy Polskim Towarzystwie Geograficznym została powołana Komisja Nazw Geograficznych, a jej przewodniczącym został prof. Stanisław Leszczycki. Komisja niezwłocznie po

opracowany przez Lecha Ratajskiego, Janinę Szewczyk i Przemysława Zwolińskiego (ryc. 2). Wykaz ten został uznany przez Komisję Kultury Języka Komitetu Językoznawstwa Polskiej

Przykłady		
Arkona, -y	Buk, -a, Buk Spitze	Markelsdorfer Huk
Birknack	Darsser Ort	Nackhörn
Niziny		
<i>Górnoreńska, Nizina-, -kiej, -y, Oberrheini- sche Tiefebene</i>	<i>Niemiecka, Nizina-, -kiej, -y, Norddeut- sche Tiefebene</i>	
Wyżyny		
<i>Bawarska Wyżyna-, -kiej, -y, Bayrische Hochebene</i>	<i>Średniogórze Niemiec- kie, -rza, -ego</i>	
Góry		
<i>Alpy Bawarskie, Alp -kich, Bayrische Alpen</i>	<i>Las Bawarski, -u -kiego, Bayrischer Wald</i>	Sauerland, -u Smreczany (Fichtel Ge- birge) -an, Fichtel Ge- birge
Ammer, Ammer Gebirge	<i>Las Frankoński, -u -kiego, Franken Wald</i>	Solling, -u, Solling Ge- birge
Eifel	<i>Las Teutoburski, -u -kiego, Teutoburger Wald</i>	Soonwald, -u
<i>Rudawy -aw, Erzgebirge</i>	<i>Las Turyński = Las Turyński, -u -kiego, Thüringer Wald</i>	Spessart, -u Steigerwald, -u
Finne		<i>Szwarcwald, -u, Schwarzwald</i>
Fläming		
Haarstrang		
Hainleite		
<i>Harz (Harz), -u, Harz</i>		
Hardt	<i>Lupkove, Góry-, -ych, Gór</i>	

Ryc. 2. Okładka i układ haseł w wykazie *Polskie nazewnictwo geograficzne świata* z 1959 r.

Fig. 2. Cover and organization of entries in the *Polish geographical names of the world* (1959)

powołaniu podjęta szeroko zakrojone prace, których celem było ujednoczenie stosowanych w Polsce nazw geograficznych obiektów położonych poza granicami Polski, a także przygotowanie wykazu nazw uznanych za poprawne i zalecanych do używania – zarówno nazw polskich, jak i nazw oryginalnych. Do 1956 r. Komisja (od 1953 r. działająca przy Instytucie Geografii Polskiej Akademii Nauk pod nazwą Komisja Ustalania Nazw Geograficznych) ustaliła 19 720 nazw obiektów z całego świata, wśród których sporą część stanowiły nazwy polskie. Wykazy ustalonych nazw były systematycznie publikowane w latach 1952–1956 w postaci 15 zeszytów³. W 1959 r. wydano poprawiony i zaktualizowany zbiorczy wykaz nazw zawartych w tych zeszytach zatytułowany *Polskie nazewnictwo geograficzne świata*,

Akademii Nauk za normę i w związku z tym był szeroko wykorzystywany w wielu słownikach, encyklopediach i opracowaniach geograficznych. W wykazie zawarto wiele polskich nazw geograficznych, jednak uwzględnione zostały także obiekty, dla których polskie nazwy nie istniały lub nie zostały zalecone przez Komisję.

W 1967 roku odbyła się w Genewie pierwsza Konferencja ONZ w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, w następstwie której powołana została Grupa Ekspertów ONZ ds. Nazw Geograficznych (United Nations Group of Experts on Geographical Names – UNGEGN). Współpraca międzynarodowa uświadomiła polskim decydom znaczenie standaryzacji nazw, co przyczyniło się do przeniesienia Komisji w 1973 r. do Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki jako Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych Świata pod przewodnictwem prof. Lecha Ratajskiego (od 1984 roku jako Komisja Standaryzacji Nazw Geograficz-

³ Lista tych zeszytów, a także następnych wykazów nazw geograficznych świata, łącznie z tu omawianym, jest zamieszczona na końcu artykułu.

nych poza Granicami Polski). Podniesienie rangi Komisji spowodowało, że kolejna opracowana przez nią publikacja – wydany w dwóch częściach w roku 1975 i 1977 wykaz polskich nazw państw – wprowadzona została zarządzeniem ministra.

W trakcie drugiej Konferencji ONZ w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, która odbyła się w 1972 roku w Londynie, podjęto kilka rezolucji dotyczących egzonimów. W jednej z nich zalecono państwom przygotowanie wykazów obecnie stosowanych egzonimów⁴, w innej zaś wezwano do ograniczenia stosowanych egzonimów⁵. Na kolejnej, trzeciej Konferencji w Atenach w 1977 roku ponowiono wezwanie do opracowania wykazu egzonimów⁶. Biorąc pod uwagę te rezolucje Komisja,

⁴ Rezolucja II/28 *Wykazy egzonimów (nazw zwyczajowych, nazw tradycyjnych)*: „Konferencja, pragnąc ułatwić międzynarodową standaryzację nazw geograficznych, uznając, że określone egzonimy (nazwy zwyczajowe, nazwy tradycyjne) stanowią żywą i ważną część języków, uznając ponadto, że określone egzonimy (nazwy zwyczajowe, nazwy tradycyjne) pozostają obecne w języku nawet po zmniejszeniu się zapotrzebowania na nie, zaleca narodowym organom nazewnictwa przygotowanie wykazów obecnie stosowanych egzonimów, przejrzenie ich w celu potencjalnego usunięcia wybranych nazw oraz opublikowanie rezultatów” (polskie teksty rezolucji podane zostały za tłumaczeniem zamieszczonym na stronie internetowej KSNG: http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/rezolucje_ONZ.pdf).

⁵ Rezolucja II/29 *Egzonimy*:

„I. Konferencja, uznając zasadność ograniczenia zastosowania egzonimów, zaleca, aby w ramach międzynarodowej standaryzacji nazw geograficznych ograniczyć, w jak największym stopniu i jak najszybciej, stosowanie egzonimów odnoszących się do obiektów geograficznych położonych wyłącznie na terytorium jednego państwa.

II. Konferencja, uznając, że egzonimy tracą na znaczeniu, nawet w zastosowaniu krajowym, zaleca rozważenie ograniczenia zastosowania egzonimów w publikacjach przeznaczonych wyłącznie do użytku krajowego; ponadto zaleca, aby w przypadkach, gdy egzonimy zostały zachowane, podawać również, w jak największym stopniu, lokalne nazwy oficjalne”.

⁶ Rezolucja III/19 *Wykazy egzonimów*:

„Konferencja, biorąc pod uwagę, że rezolucja nr 28 przyjęta przez II Konferencję ONZ w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych wzywa każde państwo do przygotowania listy obecnie stosowanych egzonimów, uwzględniając definicję słowa „egzonim” przedstawioną w dokumencie E/CONF.69/L.1, opracowanym przez II Konferencję, ponadto stwierdzając, że wdrożenie postanowień rezolucji nr 28 w jej obecnej formie niewątpliwie doprowadzi do utworzenia rozbudowanych wykazów egzonimów o wątpliwej wartości, zaleca, aby wykazy, o których mowa w rezolucji nr 28, nie zawierały następujących kategorii egzonimów: różniących się od nazwy oficjalnej wyłącznie opuszczeniem, dodaniem lub zmianą znaków diakrytycznych lub rodzajnika; różniących się od do nazwy oficjalnej wyłącznie zastosowaniem deklinacji lub derywacji; powstałych w wyniku przetłumaczenia terminu gatunkowego”.

kierowana od 1978 r. przez prof. Jerzego Kondrackiego, przystąpiła do opracowania wykazu polskich nazw geograficznych (egzonimów). Pierwszy wykaz polskich egzonimów obejmujący jednak nie cały świat, a tylko nazwy obiektów z obszaru Europy (bez Związku Radzieckiego), został opublikowany w 1982 roku. Wykaz ten, zatytułowany *List of the most important Polish exonyms for Europe (without USSR)*, został przygotowany na czwartą Konferencję ONZ w sprawie Nazewnictwa Geograficznego, która odbyła się w Genewie w 1982 roku. Zawierał on w części pierwszej nazwy 33 państw, a w części drugiej 520 polskich egzonimów wraz z narodowymi formami tych nazw (ryc. 3).

Prace nad wykazem polskich egzonimów dla obiektów z obszaru całego świata zakończyły się dopiero w latach dziewięćdziesiątych, a ich efektem było opublikowanie w latach 1994–1996 czteroczęściowego wykazu pt. *Polskie nazwy geograficzne świata* (ryc. 4). Publikacja ta realizowała postanowienia UNGEGN, mające na celu ujednoczenie nazewnictwa geograficznego używanego w poszczególnych państwach na mapach i w atlasach, podręcznikach, prasie i innych środkach masowego przekazu. Miała też przyczynić się do rozstrzygnięcia wielu wątpliwości i zapobiegać licznym niekonsekwencjom w stosowaniu polskiego tradycyjnego nazewnictwa dla obiektów geograficznych znajdujących się poza granicami Polski. Podane w niej nazwy zostały zalecone do powszechnego użytku przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Wykaz, podzielony na cztery części, obejmował ponad 6400 nazw obiektów z obszaru wszystkich kontynentów oraz mórz i oceanów (obiekty podmorskie). W części pierwszej, liczącej 91 stron, znalazło się 1706 polskich nazw geograficznych obiektów z obszaru Europy (bez terenów byłego Związku Radzieckiego) wraz z narodowymi formami tych nazw (z ich transkrypcją i transliteracją przy niełacińskich systemach pisma). W części drugiej (243 strony) znalazły się 2943 polskie nazwy geograficzne z obszaru Europy Wschodniej i Azji, w części trzeciej (118 stron) – 1374 polskie nazwy geograficzne z obszaru Afryki, obu Ameryk, Australii, Oceanii i Antarktydy, zaś w części czwartej (22 strony) – 370 polskich nazw geograficznych odnoszących się do mórz i oceanów

exonym	kind of object	official name	state
Morawa /-wy/	river	Velika Morava	YU
Morawskie Pole /-kiego -la/	plain	Marchfeld	A
Moza /-zy/	river	Meuse Maas	F, B B, NL
Mozela /-li/	river	Moselle Mosel	L, F D, L
Multany /-tan/	region	Muntenia	R
Mura /-ry/	river	Mur Mura	A H, YU
Murcja /-cji/	region	Murcia	E

Ryc. 3. Układ haseł w wykazie *List of the most important Polish exonyms for Europe (without USSR)* z 1982 r.Fig. 3. Organization of entries in the *List of the most important Polish exonyms for Europe (without USSR)* (1982)

Malajski, Półwysep	płw.	Mlż.	Semananjung Tanah Melayu
Malediwy	w-y	Mld.	Dhivehi Rajjge (maled.)
Menamu, Nizina	niz.	Tajl.	-
Moluki	w-y	Ind.	Maluku
Nikobar, Mały	w.	Indie	Little Nicobar (ang.) trl. Choṭā Nikobār (hindi) trb. Čhota Nikobar (hindi)
Nikobar, Wielki	w.	Indie	Great Nicobar (ang.) trl. Mahā Nikobār (hindi) trb. Maha Nikobar (hindi)

Ryc. 4. Układ haseł w wykazie *Polskie nazwy geograficzne świata* z lat 1994–1996Fig. 4. Organization of entries in the *Polish geographical names of the world* (1994–1996)

(nazwy mórz, form podmorskiej rzeźby dna oraz prądów morskich)⁷.

W 2000 roku na mocy nowych przepisów powołano Komisję (od 2001 r. pod nazwą Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej), działającą przy Głównym Geodecie Kraju. Komisja rozpoczęła szeroko zakrojone prace nad opracowa-

niem wykazów *Nazewnictwa geograficznego świata*. Jej nowy przewodniczący dr Maksymilian Skotnicki przygotował główne założenia do tej publikacji, nawiązując do prac z lat pięćdziesiątych. Projektowano opracowanie wykazu nazw geograficznych zalecanych do użytku w Polsce, obejmującego zarówno nazwy obiektów posiadających polskie egzonimy, jak i ich nieposiadających. Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych standaryzowała tylko polskie nazwy (egzonimy), natomiast nazwy oryginalne (endonimy) podawano na podstawie najbardziej wiarygodnych źródeł. Planowany począt-

⁷ Szczegółowy opis tej publikacji zawiera artykuł T. Lan-kamera *Nowy wykaz polskich nazw geograficznych świata na tle dotychczasowych opracowań*, „Polski Przegl. Kartogr.” T. 28, 1996 nr 3, s. 166–172.

kowo okres trzech – czterech lat, potrzebny na opracowanie wykazów, okazał się niewystarczający, a same zeszyty rozrosły się znacznie ponad planowaną pierwotnie liczbę około 30 000 nazw. Ostatni, dwunasty zeszyt *Nazewnictwa geograficznego świata* ukazał się w 2010 roku, po blisko dziesięciu latach prac⁸, a w wykazach znalazło się ogółem około 53 000 nazw obiektów geograficznych, przy czym polskie nazwy ustalono dla około 10 000 z tych obiektów (ryc. 5).

Alpy Berchtesgadeńskie; Berchtesgadener Alpen
Alpy Salzburskie; Salzburger Kalkalpen; Salzburger Alpen
Alpy Wschodnie; Ostalpen
 Böhmerwald [w szerokim znaczeniu: *Las Czeski, Szumawa i Las Bawarski*; w wąskim znaczeniu: *Szumawa*]
 Eifel
Góry Łużyckie; Zittauer Gebirge; Lausitzer Gebirge
Góry Połabskie; Elbsandsteingebirge; Sächsische Schweiz
Góry Wezerskie; Wesergebirge
 Harz

nych polskich nazw. Efektem tych działań było m.in. mocno kontrowersyjne z dzisiejszego punktu widzenia zastępowanie w atlasach szkolnych polskich nazw miast nazwami oryginalnymi⁹. Obecnie Komisja stara się nie usuwać tych nazw, które są w polszczyźnie utrwalone i które stanowią część polskiego dziedzictwa kulturowego. Jednak niektóre z takich nazw, jako w praktyce niestosowane lub wręcz nieoprawne, nie są przez Komisję zalecane. Z drugiej strony Komisja zestandaryzowała nazwy

Odenwald
Pogórze Heskje; Hessisches Bergland
Pogórze Wezerskie; Weserbergland
Północne Alpy Wapienne; Nördliche Kalkalpen
Reńskie Góry Łupkowe; Rheinisches Schiefergebirge
 Rhön
 Rothaargebirge
Rudawy; Erzgebirge
 Sauerland
 Schwarzwald
Siedmiogórze; Siebengebirge
Smreczany; Fichtelgebirge
 Spessart

Ryc. 5. Układ haseł w wykazie *Nazewnictwo geograficzne świata* z lat 2004–2010

Fig. 5. Organization of entries in the *Geographical names of the world* (2004–2010)

2. Zasady ustalania polskich nazw geograficznych świata

W ciągu kilkudziesięciu lat od czasu powołania pierwszej Komisji zmieniały się zasady, którymi kierowano się przy ustalaniu zalecanych polskich nazw geograficznych. Początkowo zalecano ich szerokie używanie, w tym spolszczanie nazw, które w Polsce były mało znane. Po przyjęciu przez UNGEGN rezolucji wzywających do ograniczenia stosowania egzonimów znacznie ograniczono liczbę zaleca-

niejszych obiektów geograficznych z obszarów historycznie związanych z Polską, a także szereg nazw, których polskie odpowiedniki, pomimo że często nie były tradycyjne, uznano za przydatne; odnosi się to głównie do nazw jednostek administracyjnych i obszarów ochrony przyrody.

Komisja w swoich działaniach zamierza chronić te polskie nazwy, które na ochronę zasługują, jednak z drugiej strony pozbywać się tych, które wprowadzono pochopnie lub które wyszły z użycia (np. *Celowiec*, *Tallin*, *Rejkiawik*,

⁸ W latach pięćdziesiątych opracowanie wykazów zajęło siedem lat.

⁹ Zob. np. recenzję M. Nowak *Uwagi o atlasie geograficznym dla klasy V Poznajemy kontynenty*, „Geografia w Szkole” R. 30, 1977, nr 3, s. 139–141.

Abisomalia, *Góry Richthofena*). Jednocześnie – zgodnie ze zmieniającą się sytuacją nazewniczą – niektóre dawniej używane nazwy zastępuje nowszymi (np. *Sinciang* zamiast wcześniejszego egzonimu *Sinkiang*, *Swanetia* zamiast *Swanecja*, *Mordowia* zamiast *Mordwa*, *Pjong-jang* zamiast *Phenian*, *Iwano-Frankiowsk* zamiast *Iwano-Frankowsk*).

Ustalając poprawne formy polskich nazw geograficznych świata (egzonimów), Komisja musiała przede wszystkim zdefiniować, czym są te nazwy. Początkowo przyjęto ogólnie, że polskimi nazwami geograficznymi świata są nazwy obiektów geograficznych leżących poza granicami Polski, których formy – stosowane w języku polskim – różnią się od form oryginalnych, stosowanych na miejscu w języku danego państwa. W wyniku modyfikacji definicji egzonimu, przyjętych na forum Grupy Ekspertów ONZ ds. Nazw Geograficznych, również definicje stosowane przez Komisję ulegały zmianom, aby w końcu przyjąć następującą postać: *polski egzonim to nazwa obecnie używana w Polsce w języku polskim dla obiektu geograficznego leżącego poza jej terytorium i różniąca się zapisem od endonimu standaryzowanego tego obiektu*. Uznano przy tym, że różnicą zapisu nie jest opuszczenie, dodanie lub przetłumaczenie terminu rodzajowego. Taką różnicą nie jest również transliteracja lub transkrypcja nazw zapisanych oryginalnie w niełacińskim systemie pisma, jeżeli dokonana została zgodnie z wcześniej przyjętymi regułami. Różnicą zapisu jest natomiast, z punktu widzenia Komisji, opuszczenie lub dodanie znaków diakrytycznych i przedrostków, będących integralnymi częściami nazwy. Istotne jest, że Komisja bierze pod uwagę wyłącznie nazwy stosowane w Polsce, zaś formy stosowane przez zagraniczną Polonię nie są uwzględniane (np. nazwa *Daugawpils* stosowana przez łotewskich Polaków dla Dyneburga).

Komisja uznała, że tak zdefiniowane egzonimy nie wyczerpują jednak zasobu polskiego nazewnictwa geograficznego świata, gdyż istnieją także tradycyjnie używane w Polsce nazwy niezaliczane do egzonimów. Nazwy te określono mianem *pseudoegzonimów* i zaliczono do nich:

- nazwy geograficzne obiektów transgranicznych, zbieżne z co najmniej jednym zestandaryzowanym endonimem, stosowanym w państwie, w którym znajduje się dany obiekt, ale jednocześnie różne od co najmniej jednego

z tych endonimów; np. nazwa *Dunaj*, będąca endonimem słowackim i transkrypcją nazwy ukraińskiej *Дунай* – *Dunaj*, traktowana jest jako nazwa polska i stosowana dla rzeki na całej jej długości, czyli poza Słowacją i Ukrainą również w Niemczech i Austrii (niemiecki endonim: *Donau*), Węgrzech (węgierski endonim: *Duna*), Chorwacji i Serbii (chorwacki i serbski endonim: *Dunav*), Bułgarii (bułgarski endonim: *Дунав* – *Dunav* w transliteracji i *Dunaw* w transkrypcji) i Rumunii (rumuński endonim: *Dunărea*);

- nazwy geograficzne obiektów posiadających kilka endonimów w języku lub językach oficjalnych danego kraju i identyczne z jedną z tych nazw; np. dla stolicy Irlandii przyjęto jako polską nazwę *Dublin*, czyli endonim angielski, nie zalecając stosowania endonimu irlandzkiego *Baile Átha Cliath*; podobnie dla stolicy Finlandii zalecane jest stosowanie w języku polskim nazwy fińskiej *Helsinki*, a nie szwedzkiej *Helsingfors*;

- nazwy geograficzne obiektów, których oficjalne endonimy zapisuje się alfabetem niełacińskim, identyczne z nazwą danego obiektu zapisaną za pomocą jednej z przyjętych przez Komisję metod łatinizacji – transkrypcji lub transliteracji; np. dla gór w Rosji ustalona została nazwa *Ural*, czyli rosyjski endonim *Урал* zapisany w transliteracji (w transkrypcji ta rosyjska nazwa ma zapis *Urał*), a dla miasta nazwa *Moskwa*, czyli endonim rosyjski *Москва* w transkrypcji (w transliteracji nazwa ta ma formę *Moskwa*);

- nazwy geograficzne różniące się od oficjalnego endonimu danego obiektu jedynie tłumaczeniem lub opuszczeniem terminu rodzajowego, np. *Zatoka Alaska* dla zatoki oficjalnie nazywającej się *Gulf of Alaska*.

Komisja standaryzuje wyłącznie takie pseudoegzonimy, które odnoszą się do najbardziej znanych obiektów.

Istotne jest także odniesienie się do terminu *endonim zestandaryzowany* użytego w definicji przyjętej przez Komisję. Ogólnie można powiedzieć, że *endonimy* to nazwy obiektów geograficznych w językach używanych na obszarze, gdzie dany obiekt się znajduje, zaś *endonimy zestandaryzowane* to endonimy, które zostały zatwierdzone przez właściwy dla danego obszaru organ nazewniczy. Przykładowo w przypadku Polski endonimami zestandaryzowanymi są urzędowe nazwy wszystkich miejscowości i ich części, gdyż przyjęte zostały rozporządzeniem

właściwego ministra (obecnie to Minister Administracji i Cyfryzacji) i ogłoszone w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”¹⁰. Ponadto endonimami zestandaryzowanymi są nazwy obiektów fizjograficznych przyjęte przez Komisję Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych, pomimo że w znacznej części nie są jeszcze nazwami urzędowymi¹¹. Endonimami zestandaryzowanymi są w Polsce również nazwy województw, powiatów i gmin, nazwy obszarów ochrony przyrody, dodatkowe nazwy w językach mniejszości¹² oraz nazwy stacji kolejowych lub sołectw – każda nazwa ustalana przez właściwy organ na podstawie obowiązujących przepisów.

W przypadku innych państw kwestia endonimów zestandaryzowanych może być jednak dyskusyjna. W państwach, w których istnieją organy odpowiedzialne za standaryzację nazw geograficznych, można takie nazwy pozyskać głównie z gazeterów narodowych. Jednak standaryzacja istnieje w zdecydowanej mniejszości państw, a nawet w tych, w których istnieje, nie zawsze obejmuje wszystkie obiekty. W związku z tym Komisja w swoich pracach przyjęła w praktyce, że w przypadku braku oficjalnych gazeterów za egzonimy standaryzowane uznane zostaną nazwy zamieszczone na mapach topograficznych oraz w innych oficjalnych źródłach. Jednak w przypadku niektórych państw i to okazywało się niemożliwe. Korzystano wtedy z najbardziej wiarygodnych publikacji międzynarodowych, przyjmując, że endonimami, do których odniesienie znajduje

się w definicji egzonimu, są nazwy w językach urzędowych danego państwa, w tym w językach urzędowych jednostek administracyjnych tego państwa.

3. Zakres nowego wykazu polskich nazw geograficznych świata

Prace nad *Urzędowym wykazem polskich nazw geograficznych świata* rozpoczęły się na początku 2010 roku, bezpośrednio po zakończeniu prac nad *Nazewnictwem geograficznym świata* i trwały do drugiej połowy 2013 roku¹³. Zmiany w polskich nazwach do tej publikacji omawiane były na 34 posiedzeniach (nie wszystkie były jednak w całości poświęcone omawianiu nazewnictwa do tej publikacji), w trakcie których dodano 5266 polskich nazw, 512 zmieniono a 267 skasowano.

W *Urzędowym wykazie polskich nazw geograficznych świata* uwzględniono nazwy obiektów ze wszystkich kontynentów, a także nazwy obiektów podmorskich; nie uwzględniono natomiast nazw obiektów w całości leżących na terenie Polski. Wykaz odnosi się wyłącznie do obiektów, dla których zalecane są polskie nazwy geograficzne – egzonimy i pseudoegzonimy – takie jak *Paryż, Gwinea, Wyspy Japońskie, Andy, Zatoka Omańska*. Nieuwzględnione są zatem obiekty, dla których taki rodzaj nazw nie istnieje lub nie jest zalecany – w tym także powszechnie stosowane w języku polskim takie nazwy jak *Berlin, Amsterdam, Lombardia, Ontario, Arizona, Patagonia, Jawa, Niger* (dla rzeki), które – pomimo że dobrze ugruntowane w polszczyźnie – są w wersji pisanej identyczne z nazwami oryginalnymi tych obiektów (tzn. w języku polskim stosowane są endonimy). Dotyczy to także przypadków, gdy stosowane w języku polskim nazwy obiektów zapisywanych w oryginale pismem niełacińskim, są identyczne z ich zapisem w zalecanych systemach latinizacji (transliteracji i transkrypcji), np. *Krasnojarsk, Lida, Astana, Tbilisi, Gorgany*. Z tego powodu w wykazach obiektów z poszczególnych kategorii mogą się zdarzyć pozorne pominięcia nazw ważnych obiektów, widoczne

¹⁰ Wykaz zawierający 103 225 nazw ogłoszony został „Rozporządzeniem Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części” (Dz. U. z 2013 r. poz. 200), zaś zmiany do niego ogłaszane są rokrocznie i wchodzi w życie zawsze 1 stycznia (dotychczas ukazały się dwa takie rozporządzenia wprowadzające łącznie 263 zmiany).

¹¹ Są to zwłaszcza nazwy uwzględnione w publikacji *Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej* wydanej w 1991 roku przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii, zawierającej nazwy około 5200 obiektów fizjograficznych oraz w dwutomowej publikacji *Nazewnictwo geograficzne Polski, t. 1: Hydronimy* wydanej w 2006 roku przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii, zawierającej nazwy około 16 000 obiektów wodnych. Ponadto około 12 800 nazw urzędowych dla obiektów fizjograficznych wprowadzono w latach czterdziestych i pięćdziesiątych w ramach ustalania polskich nazw na terenach przyłączonych po wojnie do Polski.

¹² Dotychczas (stan na 1 czerwca 2014 r.) ustalono 1150 takich nazw dla miejscowości i ich części w pięciu językach: białoruskim (27 nazw), kaszubskim (742), litewskim (30), łemkowskim (9) i niemieckim (342).

¹³ Podstawą tych prac było polskie nazewnictwo zawarte w 12 zeszytach *Nazewnictwa geograficznego świata* – czas poświęcony na prace związane z przygotowaniem polskiego nazewnictwa do tej publikacji należałoby w związku z tym także uwzględnić.

zwłaszcza w wykazach jednostek administracyjnych, gdy w spisie jednostek danego państwa pominięto ich niewielką liczbę (np. w wykazie jednostek administracyjnych Czech wymienionych jest 13 z 14 istniejących jednostek administracyjnych pierwszego rzędu tego kraju – pominięto *Kraj Vysočina*, dla którego nie zalecano polskiej nazwy¹⁴, w wykazie Hiszpanii podano 16 z istniejących 19 jednostek – pominięto nazwy *Ceuta*, *La Rioja* i *Melilla*, zaś w wykazie Australii 7 z 9 jednostek – pominięto stany *Queensland* i *Tasmania*). Warto tu przypomnieć, że Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych standaryzuje wyłącznie polskie nazwy, nie zajmuje się zaś standaryzacją endonimów, a zawarte w wykazie egzonymy i pseudoegzonymy są jedynymi zalecanymi przez Komisję polskimi nazwami geograficznymi.

(pomijając przypadki nazw historycznych, których Komisja dotychczas nie standaryzowała).

W wykazie podano polskie nazwy dla 13 358 obiektów geograficznych (nazwy główne). Dla 11 326 z nich zalecane są egzonymy, dla 1813 pseudoegzonymy (w obu przypadkach nie licząc nazw obocznych), zaś 219 to obiekty transgraniczne znajdujące się częściowo w Polsce – ich polskie nazwy to endonimy, jednak gdy są stosowane dla fragmentów obiektu leżących poza granicami Polski, to można traktować je jako pseudoegzonymy (np. *Karpaty*, *Nizina Wschodnioeuropejska*, *Bug*, *Morze Bałtyckie*). Najwięcej obiektów, dla których zalecane są polskie nazwy znajduje się w Europie – 9646, najmniej zaś w Ameryce Południowej – 170 (tab. 1). Wśród państw najliczniejsze są wykazy dotyczące Ukrainy (2222 nazwane obiekty),

Tab. 1. Liczba polskich nazw geograficznych uwzględnionych w wykazie w poszczególnych częściach publikacji

Część publikacji	Liczba nazw głównych				Liczba nazw wariantowych	Liczba nazw oficjalnych
	razem	w tym:				
		egzonymy	pseudoegzonymy	obiekty częściowo w Polsce		
1. Europa	9646	8172	1264	210	156	86
2. Azja	1579	1251	326	2	50	62
3. Afryka	710	609	101	•	9	51
4. Ameryka Północna	462	435	27	•	7	19
5. Ameryka Południowa	170	156	14	•	5	14
6. Australia i Oceania	243	202	41	•	3	19
7. Antarktyka	322	301	21	•	2	3
8. Formy podmorskie	355	306	40	9	18	0
Cały wykaz	13358	11326	1813	219	238	254

Wartość podana w wierszu „cały wykaz” nie jest sumą wartości podanych w kolumnach dla poszczególnych części, gdyż nazwy niektórych obiektów wymienione są w kilku częściach publikacji.

Niewymienienie polskiej nazwy dla danego obiektu jest jednoznaczne ze stwierdzeniem, że Komisja nie zaleca dla niego polskiej nazwy, nawet jeżeli taka spotykana jest w niektórych publikacjach, a zalecany jest wyłącznie endonim

Białorusi (2020), Litwy (1334), Rosji (1041) i Słowacji (782).

Ze względu na to, że niektóre nazwy powtarzają się w wykazach poszczególnych państw (rekordowe pod tym względem są nazwy: *Morze Karaibskie* – wymieniona w wykazach 37 państw i terytoriów oraz *Antyle* – powtórzona w 30 wykazach), łącznie w wykazie znalazło się 14 975 pozycji nazewniczych. Ponadto

¹⁴ Już po opublikowaniu wykazu, na posiedzeniu 26 lutego 2014 r. Komisja przyjęła dla tej jednostki nazwę *kraj Wysocyna*.

uwzględniono 238 polskich nazw wariantowych (226 egzonimów, 8 pseudoegzonimów, 4 nazwy obiektów znajdujących się częściowo w Polsce), w tym w jednym przypadku dwie nazwy wariantowe dla jednego obiektu (*Genezaret* i *Jeziorno Galilejskie* dla Jeziora Tyberiadzkiego), a także 254 formy nazw używane w stosunkach oficjalnych i formy długie nazw (229 egzonimów, 25 pseudoegzonimów) stosowane głównie w przypadku państw, terytoriów niesamodzielnych i jednostek administracyjnych (tab. 1). Oznacza to, że w wykazie podano łącznie 13 850 zalecanych polskich nazw¹⁵. Uzupełnieniem ich jest 129 polskich nazw historycznych – podanych jednak wyłącznie w celach informacyjnych, przeważnie dla miejscowości, bez ich standaryzacji lub formalnego zalecania.

W porównaniu do wcześniejszych opracowań Komisja rozszerzyła znacznie liczbę zalecanych polskich nazw dla obiektów geograficznych (głównie miejscowości), leżących przed II wojną światową w granicach Polski. Z tego względu znacznie rozbudowane zostały wykazy polskich nazw z obszarów Litwy, Białorusi i Ukrainy. Liczne polskie nazwy podano także dla obszaru Czech zamieszkanego przez Polaków oraz dla słowackiej części Tatr¹⁶. Ponadto szersze niż w dotychczasowych wykazach uwzględnienie pseudoegzonimów (zwłaszcza dla obiektów, których nazwy oryginalnie zapisywane są niełacińskimi systemami pisma) spowodowało rozszerzenie wykazów o cały szereg nazw obiektów z Azji, Afryki Północnej i Europy Wschodniej. W porównaniu z poprzednimi wykazami znacznie rozbudowano również polskie nazewnictwo obszarów chronionych (423 nazwy) i jednostek administracyjnych (1669 nazw).

4. Układ wykazu

Wykaz podzielony został na osiem części (rozdziałów): siedem z nich odpowiada poszczególnym częściom świata: Europie, Azji,

Afryce (ryc. 6), Ameryce Północnej, Ameryce Południowej, Australii i Oceanii, Antarktyce, ósma poświęcona została obiektom podmorskim. W przypadku państwa lub terytorium znajdującego się w dwóch częściach świata, cały wykaz nazw z jego obszaru zamieszczono w rozdziale dotyczącym tej części świata, do której tradycyjnie jest zaliczane (np. cały wykaz Rosji, wraz z obiektami znajdującymi się w Azji, zamieszczony został w rozdziale „Europa”; cały wykaz Turcji, wraz z jej częścią europejską, zamieszczono w rozdziale „Azja”). Przyporządkowanie poszczególnych państw i terytoriów do części świata ma jedynie charakter porządkowy, a dokonano go biorąc pod uwagę geografie fizyczną – dlatego np. Arubę, Bonaire, Curaçao oraz Trynidad i Tobago zaliczono do Ameryki Południowej, Wyspę Clippertona zaliczono do Ameryki Północnej, zaś Brytyjskie Terytorium Oceanu Indyjskiego¹⁷, Wyspę Bożego Narodzenia oraz Wyspy Kokosowe do Azji. W przypadku terytoriów wyspiarskich przyporządkowanie ich do poszczególnych części świata jest często dyskusyjne.

Rozdziały poświęcone poszczególnym częściom świata rozpoczyna lista zalecanych polskich nazw wielkich jednostek regionalnych, które ze względu na swoją rozległość przekraczają z reguły powierzchnie kilku krajów (np. *Arktyka*, *Skandynawia*, *Bliski Wschód*, *Ameryka*) oraz nazw oceanów. Następnie zamieszczono nazwy według uporządkowanych alfabetycznie 263 państw i terytoriów¹⁸.

Wykazy nazw z obszarów poszczególnych państw i terytoriów niesamodzielnych rozpoczynają się informacjami wstępnymi podanymi na podstawie *Urzędowego wykazu nazw państw i terytoriów niesamodzielnych* (wyd. 2 z 2013 r.). Są to: skrócona i oficjalna nazwa państwa (terytorium) w języku polskim oraz w językach oficjalnych; nazwa stolicy państwa (terytorium) używana w języku polskim, a jeżeli nazwa sto-

¹⁵ Publikacja uwzględnia uchwały Komisji podjęte do 81 posiedzenia, które odbyło się 25 września 2013 roku.

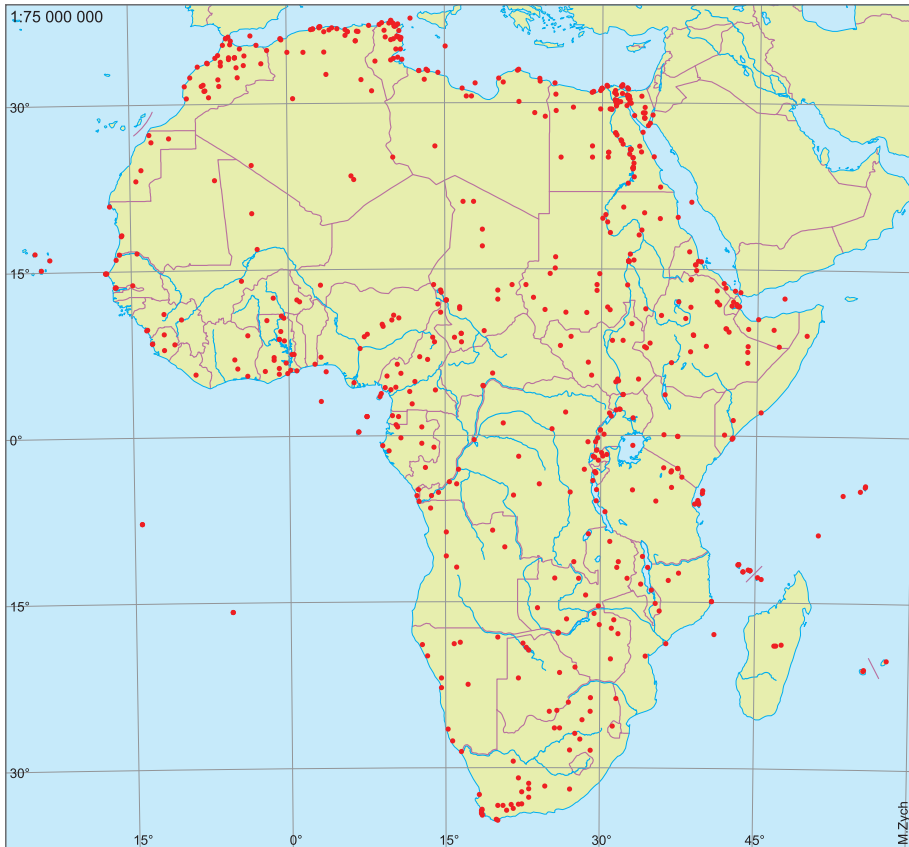
¹⁶ Zob. mapę *Obiekty geograficzne z obszaru słowackich Tatr, dla których Komisja zaleca polskie nazwy* zamieszczoną w sprawozdaniu M. Zycha *Siedemdziesiąte, siedemdziesiąte pierwsze i siedemdziesiąte drugie posiedzenie Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej*, „Polski Przegl. Kartogr.” T. 44, 2012, nr 3, s. 288–291.

¹⁷ Szerzej kwestię przyporządkowania do części świata Brytyjskiego Terytorium Oceanu Indyjskiego oraz Wyspy Clippertona omówiono w sprawozdaniu M. Zycha *Osiemdziesiąte pierwsze posiedzenie Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej*, „Polski Przegl. Kartogr.” T. 45, 2013, nr 4, s. 400–402.

¹⁸ Terytoria antarktyczne (obszar leżący na południe od 60°S) zgrupowano w jednym wykazie, osobno zaś zamieszczono wykazy czterech terytoriów o nieustalonym lub spornym statusie międzynarodowym: Palestyny, Sahary Zachodniej, Tajwanu i Wysp Spratly.

licy ma spolszczoną pisownię, to podano również jej nazwę w języku oficjalnym; informacja o językach urzędowych i lokalnych państwa (te-

14 lutego 2012 r. w sprawie państwowego rejestru nazw geograficznych". Występowanie poszczególnych kategorii obiektów geograficz-

Ryc. 6. Rozmieszczenie obiektów uwzględnionych w części 3. *Afryka* (bez nazw wielkich regionów, oceanów oraz państw i terytoriów niesamodzielnych)

Fig. 6. Distribution of objects in part 3. *Africa* (without large regions, oceans, countries and dependent territories)

rytorium). Zawarte w wykazie nazwy państw, terytoriów i ich stolic uzyskały akceptację Ministerstwa Spraw Zagranicznych; z MSZ pochodzą także przypisy wyjaśniające status lub nazwy niektórych państw i terytoriów.

Nazwy obiektów geograficznych, w ramach poszczególnych wykazów państw i terytoriów, ułożono z podziałem na 59 kategorii (np. *jednostki administracyjne, części miejscowości, jeziora, szczyty, obszary ochrony przyrody*); są to kategorie wynikające z zapisów „Rozporządzenia Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia

nnych zależy od specyfiki danego państwa lub terytorium, dlatego w poszczególnych krajach niektóre kategorie nie występują. W skrajnych przypadkach, gdy dla żadnego obiektu geograficznego z obszaru danego państwa lub terytorium nie jest zalecana polska nazwa, podano tylko informacje wstępne. Przyporządkowanie obiektów do poszczególnych kategorii nie zawsze było bezproblemowe. W czasie posiedzeń Komisji niejednokrotnie dyskutowano, do jakiej kategorii zaliczyć dany akwen morski (np. *Morze Hebrydzkie* – cieśnina, czy

BENIN

Benin; *ofic. Republika Beninu*; Bénin; *ofic. République du Bénin*

stolica: Porto-Novo; **Kotonu**; Cotonou [*siedziba władz*]

język urzędowy: francuski

Miejscowości

Kotonu; Cotonou; $6^{\circ}22'00''N, 2^{\circ}25'30''E$

Zatoki

Zatoka Beninu; Golfe de Bénin; Golfe du Bénin; $6^{\circ}15'N, 2^{\circ}10'E$ ($5^{\circ}40'N, 3^{\circ}30'E$) [*również Ghana, Nigeria, Togo*]

Zatoka Gwinejska; Golfe de Guinée; $6^{\circ}15'N, 2^{\circ}10'E$ ($3^{\circ}00'N, 3^{\circ}00'E$) [*również Gabon, Ghana, Gwinea Równikowa, Kamerun, Nigeria, Togo, Wybrzeże Kości Słoniowej, Wyspy Świętego Tomasza i Książęca*]

Wybrzeża

Wybrzeże Niewolnicze; Côte des Esclaves; $7^{\circ}00'N, 2^{\circ}15'E$ ($7^{\circ}00'N, 3^{\circ}00'E$) [*również Nigeria, Togo*]

Kotliny

Kotlina Środkowego Nigru; Bassin du Moyen Niger; $11^{\circ}50'N, 3^{\circ}00'E$ ($13^{\circ}30'N, 3^{\circ}00'E$) [*również Burkina Faso, Mali, Niger, Nigeria*]

Wyżyny, płaskowyzę

Wyżyna Górnogwinejska; $9^{\circ}30'N, 2^{\circ}30'E$ ($9^{\circ}00'N, 4^{\circ}00'W$) [*również Burkina Faso, Ghana*].

Ryc. 7. Przykład ułożenia hasel w ramach państwa (terytorium)

Fig. 7. Example of entry arrangement within a country (territory)

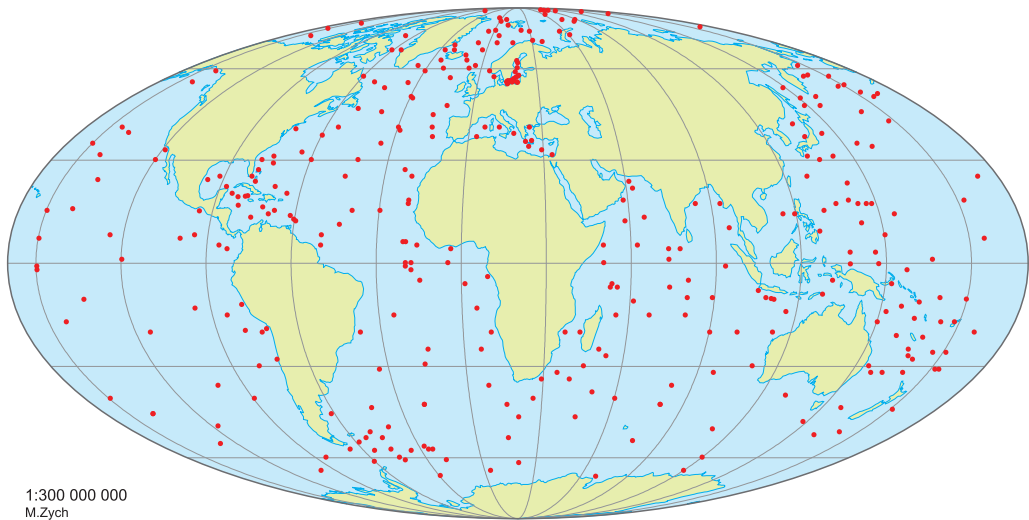
inny akwen), czy nazwy typu *Dynarski Kras*, *Międzymorze Fińsko-Karelskie*, *Średniogórze Środkowoeuropejskie* to krainy/regiony, czy też inny rodzaj obiektów geograficznych, a *Masyw Centralny* to wyżyna, czy może góry. Decyzje dotyczące zmiany kategorii, do której przyporządkowana została dana nazwa, stanowiły znaczną część wśród decyzji dotyczących zmian w zalecanych już wcześniej przez Komisję polskich nazwach geograficznych. Również sam wybór uwzględnionych kategorii i ich zawartości był wielokrotnie dyskutowany; stąd

np. wydzielenie z kategorii „krainy, regiony” kategorii „regiony ekonomiczne” i „regiony przemysłowe”, uwzględnienie w ramach kategorii „jednostki administracyjne” podkategorii jednostek administracyjnych drugiego rzędu oraz innych jednostek administracyjnych (tu umieszczane były m.in. państwa nieuznawane, okręgi federalne w Rosji i inne jednostki o specjalnym statusie, jak *Athos* w Grecji, *Kurdystan* w Iraku), osobne skategoryzowanie zatok, wysp i półwyspów znajdujących się na wodach morskich i na wodach śródlądowych, zaliczenie do szczy-

tów pojedynczych gór i masywów (np. *Kilimanżaro*).

Spośród uwzględnionych kategorii najwięcej obiektów z polskimi nazwami znajduje się w kategorii *miejsowości* – 5238. Jest to 40% wszystkich obiektów uwzględnionych w tych siedmiu

uwzględnionych w wykazie nazw miejscowości. Innymi najliczniejszymi kategoriami są: *jednostki administracyjne* z 1669 obiektami, *rzeki* – 667 nazw oraz *góry* (pasma, łańcuchy, itp.) – 592 nazwy; w kolejnych piętnastu kategoriach znajdują się od 100 do 500 obiektów z polskimi

Ryc. 8. Rozmieszczenie obiektów podmorskich uwzględnionych w wykazie

Fig. 8. Distribution of undersea objects included in the list

częściach (łącznie wymieniono w nich nazwy dla 13 003 obiektów), a wielkość tej kategorii wynika głównie z uwzględnienia nazw licznych miejscowości z obszarów Białorusi (1624 nazwy miejscowości)¹⁹, Litwy (836 nazw)²⁰ i Ukrainy (1468 nazw), a zwłaszcza z terenów tych państw, które do II wojny światowej znajdowały się w granicach Polski; nazwy miejscowości z obszaru tych trzech państw stanowią 75%

¹⁹ Zob. mapę *Miejscowości Białorusi, dla których Komisja zaleca polskie nazwy* zamieszczoną w sprawozdaniu M. Zycha *Sześćdziesiąte piąte i sześćdziesiąte szóste posiedzenie Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej*, „Polski Przegl. Kartogr.” T. 44, 2012, nr 1, s. 93–95.

²⁰ Zob. mapę *Miejscowości Litwy oraz części Wilna, dla których Komisja zaleca polskie nazwy* zamieszczoną w sprawozdaniu M. Zycha *Sześćdziesiąte, sześćdziesiąte pierwsze i sześćdziesiąte drugie posiedzenie Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej*, „Polski Przegl. Kartogr.” T. 43, 2011, nr 3, s. 323–327.

nazwami (tab. 2). Obiektów wodnych (hydronimów) uwzględniono łącznie 1757 w 16 kategoriach, a obiektów ukształtowania terenu (oronimów) – 2480 w 21 kategoriach.

W ramach poszczególnych kategorii obiekty ułożono alfabetycznie względem nazwy polskiej, stosując dla nich szyk właściwy (prosty), np. *Jeziro Wiktorii*; *Prowincja Północna*, a nie szyk przestawny, tj. *Wiktorii*, *Jeziro*; *Północna*, *Prowincja* (ryc. 7).

W części ósmej, dotyczącej obiektów podmorskich, nazwy zamieszczono według położenia na obszarze pięciu oceanów (Ocean Arktyczny, Ocean Atlantycki, Ocean Indyjski, Ocean Południowy, Ocean Spokojny), przy czym osobno na końcu wydzielono obiekty z obszarów Morza Bałtyckiego i Morza Śródziemnego. W części tej podano polskie nazwy 355 obiektów (ryc. 8). Nazwy poszczególnych obiektów geograficznych, zamieszczonych w tej części, podzielono na 14 kategorii (np. *prądy morskie*,

Tab. 2. Liczba polskich nazw geograficznych zawartych w wykazie według kategorii uwzględnionych w pierwszych siedmiu częściach publikacji (dotyczących poszczególnych części świata); na końcu podano trzy kategorie formalnie niewymienione w wykazie – oceany, państwa, terytoria

Kategoria	Liczba nazw głównych				Liczba nazw wariantowych	Liczba nazw oficjalnych
	razem	w tym:				
		egzonimy	pseudoegzonimy	obiekty częściowo w Polsce		
Jednostki administracyjne	1669	1467	202	0	7	62
Miejscowości	5238	4260	978	0	64	0
Części miejscowości	366	332	34	0	3	0
Stacje badawcze	12	3	9	0	1	1
Oazy	3	2	1	0	0	0
Regiony ekonomiczne	33	33	0	0	3	0
Krainy, regiony	462	406	38	18	15	0
Morza	77	66	10	1	3	0
Zatoki	260	245	11	4	3	0
Cieśniny	140	131	9	0	0	0
Inne akweny morskie	6	5	1	0	1	0
Lodowce szelfowe	16	15	1	0	0	0
Bariery lodowe	3	2	1	0	0	0
Jeziora	359	317	37	5	13	0
Zatoki na jeziorze	7	7	0	0	0	0
Grupy jezior	27	27	0	0	0	0
Rzeki	667	460	162	45	7	0
Kanały	94	92	0	2	2	0
Wodospady	20	18	2	0	4	0
Lodowce	71	68	3	0	0	0
Bagna	2	2	0	0	0	0
Solniska	3	3	0	0	0	0
Wyspy	298	250	47	1	1	0
Grupy wysp, archipelagi	176	168	8	0	11	0
Wyspy na jeziorze lub rzece	18	16	2	0	0	0
Grupy wysp, archipelagi na jeziorze lub rzece	3	3	0	0	0	0
Rafy	1	1	0	0	0	0
Półwyspy	95	82	12	1	3	0
Półwyspy na jeziorze	4	4	0	0	0	0

Przylądki	70	67	3	0	1	0
Wybrzeża	57	54	3	0	1	0
Przesmyki	7	5	2	0	0	0
Delty	8	7	1	0	0	0
Pojezierza	20	17	0	3	0	0
Niziny, równiny	175	166	1	8	10	0
Doliny	109	101	2	6	8	0
Kotliny	112	101	3	8	2	0
Wysoczyzny	33	32	0	1	2	0
Wyżyny, płaskowyże	199	178	9	12	6	0
Góry	592	534	29	29	17	0
Szczyty	396	318	33	45	10	0
Przełęcze	81	63	4	14	6	0
Pustynie	36	31	5	0	2	0
Stepy	2	2	0	0	0	0
Lasy, puszcze	11	8	0	3	1	0
Jaskinie	26	23	3	0	0	0
Inne obiekty naturalne	31	29	2	0	2	0
Obszary ochrony przyrody	423	413	7	3	0	0
Baseny artezyjskie	4	4	0	0	0	0
Regiony przemysłowe	4	4	0	0	0	0
Miejsca wydobycia lub występowania surowców mineralnych	24	23	1	0	3	0
Zapory	5	5	0	0	0	0
Drogi	11	11	0	0	0	0
Koleje	5	5	0	0	0	0
Tunele	7	7	0	0	0	0
Inne obiekty komunikacyjne	7	5	1	1	0	0
Ruiny osiedli	126	111	15	0	3	0
Inne zabytki	9	9	0	0	1	0
Inne obiekty antropogeniczne	11	10	1	0	0	1
Oceany	5	5	0	0	2	0
Państwa	194	145	49	0	2	169
Terytoria	73	42	31	0	0	21
Razem	13003	11020	1773	210	220	254

wyniesienia, baseny). Spośród uwzględnionych tu kategorii najliczniejsze są *baseny* (92 obiekty), *prądy morskie* (63 obiekty) i *grzbiety morskie* (55 obiektów).

Hasła odnoszące się do poszczególnych obiektów geograficznych zawierają na początku nazwę spolszczoną: egzonim, zapisany pismem pogrubionym prostym lub pseudogzonim, zapisany pogrubioną kursywą. Następnie podana jest nazwa oryginalna (endonim) w języku urzędowym albo nazwy oryginalne, jeśli obowiązuje więcej niż jeden język urzędowy lub dany obiekt ma urzędowe nazwy w kilku językach. Starano się również podać nazewnictwo w językach urzędowych regionów autonomicznych oraz oficjalnie wprowadzone nazwy w językach mniejszości narodowych. W sytuacji, gdy dla jednego obiektu podane zostały endonimy w kilku językach, zawsze przed nazwą podano język, w jakim ona funkcjonuje. W sytuacji, gdy podawano endonimy dla obiektów z obszarów, na których istnieje kilka języków urzędowych, Komisja kierowała się zasadą, że wszystkie urzędowe języki ogólnopaństwowe są sobie równe. Dlatego fakt umieszczenia w wykazie na pierwszym miejscu nazw w jednym języku nie oznacza faworyzowania nazw z tego języka (przeważnie języki te umieszczano w alfabetycznej kolejności ich polskich nazw). Wyjątkiem są tu sytuacje, gdy języki ogólnopaństwowe są urzędowe wyłącznie na poziomie centralnym, a na poziomie lokalnym urzędowe są tylko niektóre z tych języków, jak ma to miejsce np. w Szwajcarii. Jeżeli na danym obszarze występują dwa języki, z których jeden jest językiem urzędowym państwowym, a drugi językiem urzędowym lokalnym, to wtedy na pierwszym miejscu podano, jako ważniejsze, nazwy w języku państwowym, chyba że urzędowo ustalone są wyłącznie nazwy w języku lokalnym (np. w hiszpańskiej Katalonii). Konsekwentnie starano się podawać urzędowe nazwy w językach mniejszości wszędzie tam, gdzie one występują.

Dla nazw obiektów z obszaru Antarktydy i wysp przyległych jako endonimy podano przeważnie nazwy zgodne z międzynarodowym gazetem Antarktyki prowadzonym przez Scientific Committee on Antarctic Research; są to nazwy w językach państw prowadzących badania (głównie nazwy angielskie). Natomiast dla obiektów podmorskich jako endonimy podano nazwy angielskie, z reguły zgodne z gazetem GEBCO (*General Bathymetric Chart of the Oceans*)

Międzynarodowej Organizacji Hydrograficznej, przy czym w przypadku form ukształtowania dna Morza Bałtyckiego podano także nazwy w językach państw, na których obszarze wyłącznej strefy ekonomicznej dany obiekt się znajduje.

Dla nazw w językach posługujących się pismami nielacińskimi podano zapis zlatynizowany, czyli przekonwertowany na alfabet łaciński, zgodnie z zasadami, które Komisja zaleca do stosowania w Polsce dla nazw geograficznych z danego języka. W tych przypadkach najpierw podana jest transliteracja, oznaczona skrótem *trl.*, a następnie, oznaczona skrótem *trb.*, transkrypcja nazwy oryginalnej, czyli fonetyczna konwersja nazwy na język polski, z reguły za pomocą liter polskiego alfabetu (ryc. 9). Obie formy nazwy, w transkrypcji i w transliteracji, są podane również wtedy, gdy nie różnią się zapisem. Skrótem *trl.* pominięto w odniesieniu do języków, dla których Komisja zaleca tylko jeden system latynizacji międzynarodowej (polska transkrypcja fonetyczna nie jest zalecana) – birmańskiego, chińskiego, japońskiego, khmerskiego, koreańskiego, laotańskiego i tajskiego. Warto tu przypomnieć, że zapis w polskiej transkrypcji nie oznacza, że mamy do czynienia z polską nazwą; pomimo zapisu polskimi literami nazwa taka pozostaje endonimem.

Jeżeli dla danego obiektu ustalona jest więcej niż jedna polska nazwa (np. *Wyspy Liparyjskie*, *Wyspy Eolskie*), to nazwa zamieszczona jako pierwsza w kolejności jest tą, którą Komisja uważa za najważniejszą, uznając jednak pozostałe za dopuszczalne (nazwy wariantowe). Polskie nazwy poprzedzone skrótem *ofic.* nie są nazwami wariantowymi, lecz formami nazw używanymi w stosunkach oficjalnych lub formami długimi nazw, stosowanymi zwłaszcza dla nazw państw, terytoriów i jednostek administracyjnych (np. Sardinia; *ofic.* Region Autonomiczny Sardinii). Formy te są zawsze poprzedzone formą krótką nazwy. Czasem podawana jest tylko polska nazwa; oznacza to, że dany obiekt geograficzny nie jest nazywany w kraju, w którym jest położony lub Komisji nie udało się znaleźć poprawnej oryginalnej nazwy tego obiektu.

Po nazwach podane zostały współrzędne geograficzne obiektu. Podano je dla wszystkich obiektów, z wyjątkiem państw i terytoriów niesamodzielnych oraz wielkich jednostek regionalnych i oceanów. Dla większości obiektów powierzchniowych podano współrzędne środka optycznego; dla miejscowości starano się podać współrzędne centrum. W przypadku

obiektów rozproszonych, takich jak grupy wysp lub jezior, a także obiektów o kształcie zbliżonym do półksiężyca, współrzędne starano się tak podać, aby wskazywały punkt na danym obiekcie, a nie poza nim. Dokładność zapisu

się w danym państwie oraz – zapisane w nawiasie – współrzędne całego obiektu. Dla niektórych obiektów (dotyczy to przede wszystkim jednostek administracyjnych i obszarów chronionych, ale nie grup wysp lub jezior), składających

Mirny; *ros.* Mirnyj (*trl.*), Mirnyj (*trb.*); *jakucki* Mirnëj (*trl.*); 62°32'30"N, 113°58'30"E

Mirny; Mirnyj (*trl.*), Mirnyj (*trb.*); 62°45'40"N, 40°20'00"E

Moskwa; Moskva (*trl.*), Moskwa (*trb.*); 55°45'00"N, 37°37'00"E

Murmańsk; Murmansk (*trl.*), Murmansk (*trb.*); 68°58'00"N, 33°04'30"E

Nabieżeńnye Czełny; *ros.* Nabereżnye Čelny (*trl.*), Nabieżeńnye Czełny (*trb.*); *tatarski* Âr Çally (*trl.*); 55°44'00"N, 52°23'30"E

Nachodka; Nahodka (*trl.*), Nachodka (*trb.*); 42°48'40"N, 132°52'20"E

Nalczyk; *ros.* Nał'čik (*trl.*), Nalczyk (*trb.*); *kabardyjski* (czerkieski) Nałšyk (*trl.*); *karaczajsko-balkarski* Nał'čik (*trl.*); 43°29'00"N, 43°36'30"E

Narjan-Mar; Nar'jan-Mar (*trl.*), Narjan-Mar (*trb.*); 67°38'20"N, 53°00'30"E

Nazrań; *ros.* Nazran' (*trl.*), Nazrań (*trb.*); *inguski* Na'sare (*trl.*); 43°13'30"N, 44°46'00"E

Nerczyńsk; Nerčinsk (*trl.*), Nierczinsk (*trb.*); 51°58'45"N, 116°35'15"E

Newel; Nevel' (*trl.*), Niewiel (*trb.*); 56°01'00"N, 29°55'30"E

Nieftiejugansk; Neftejugansk (*trl.*), Nieftiejugansk (*trb.*); 61°05'40"N, 72°36'20"E

Nieman; Ragneta; Neman (*trl.*), Nieman (*trb.*); 55°02'20"N, 22°01'40"E

Nierjungri; *ros.* Nerjungri (*trl.*), Nierjungri (*trb.*); *jakucki* Nüörüngürü (*trl.*); 56°39'30"N, 124°43'20"E

Ryc. 9. Przykład zastosowania transliteracji i transkrypcji

Fig. 9. Examples of transliteration and transcription

zależy od wielkości obiektu – dla obiektów najmniejszych, np. szczytów lub przylądków, podano współrzędne z dokładnością do jednej sekundy, dla obiektów największych, np. rozległych regionów, z dokładnością do kilku stopni. Warto podkreślić, że współrzędne zostały podane wyłącznie do celów identyfikacyjnych. Precyzyjne określenie zasięgu wielu obiektów powierzchniowych jest niekiedy niemożliwe, gdyż w publikacjach zasięgi te są różnie ujmowane; dotyczy to zwłaszcza krain i regionów, a także wielu form ukształtowania terenu; w wykazie starano się z reguły uwzględniać najszersze z tych zasięgów podawane przez polskich autorów. Z tego powodu współrzędne środka takiego obiektu często są tylko orientacyjne. Ponadto w niektórych przypadkach odniesienie polskiej nazwy, przyjęte dla danego obiektu, nie odpowiada odniesieniu nazwy oryginalnej (endonimu).

Dla obiektów znajdujących się w kilku państwach (obiektów transgranicznych) podano współrzędne fragmentu obiektu znajdującego

się z kilku fragmentów, podano współrzędne środków poszczególnych głównych części tych obiektów. Podobnie postąpiono w wypadku, gdy na terytorium danego państwa obiekt transgraniczny składa się z kilku fragmentów. Dla obiektów liniowych podano współrzędne obu krańców. Dla rzek są to współrzędne początku (podane jako pierwsze) oraz ujścia do innego cieku lub zbiornika wodnego (podane jako drugie), przy czym brany jest tu pod uwagę nazewniczy punkt widzenia, tzn. starano się podać współrzędne początku i końca odcinka, dla którego stosowana jest dana polska nazwa, co nie zawsze pokrywa się ze stosowaniem nazwy oryginalnej. Współrzędne te rozdzielono znakiem →. W przypadku rzek transgranicznych podano współrzędne miejsc przecięcia granicy w danym państwie oraz, w nawiasie, współrzędne początku i końca całego cieku; przy tym dla rzek, które kilkakrotnie przecinają jedną granicę, podany jest tylko pierwszy punkt przy wpływaniu rzeki do danego kraju i ostatni punkt przy wypływananiu rzeki z tego kraju

(ryc. 10). Dla rzek wyznaczających granicę pomiędzy państwami brane są pod uwagę punkty, w których granica odchodzi od ciek. Ponadto w sytuacji, gdy nie można jednoznacznie określić początku ciek, współrzędne podano dla prawdopodobnego miejsca tego początku,

państw, terytoriów i jednostek administracyjnych (np. *Republika Francuska, Terytorium Samoa Amerykańskiego, Tybetański Region Autonomiczny*) jeżeli dla danego państwa, terytorium lub jednostki administracyjnej wymieniono w wykazie krótką polską nazwę (np. *Francja, Samoa*

Piana; Peene; $53^{\circ}55'59''N, 12^{\circ}40'49''E \rightarrow 53^{\circ}51'47''N, 13^{\circ}48'53''E$

Ren; Rhein; $47^{\circ}39'57''N, 9^{\circ}10'48''E \rightarrow 51^{\circ}51'55''N, 6^{\circ}03'49''E$ ($46^{\circ}49'25''N, 9^{\circ}24'27''E$

$\rightarrow 51^{\circ}52'23''N, 6^{\circ}02'27''E$) [również *Austria, Francja, Holandia, Liechtenstein, Szwajcaria*]

Ruhra; Ruhr; $51^{\circ}12'49''N, 8^{\circ}33'30''E \rightarrow 51^{\circ}27'03''N, 6^{\circ}43'23''E$

Saara; Saar; $49^{\circ}06'51''N, 7^{\circ}04'00''E \rightarrow 49^{\circ}42'05''N, 6^{\circ}34'11''E$ ($48^{\circ}40'37''N, 7^{\circ}00'46''E$

$\rightarrow 49^{\circ}42'05''N, 6^{\circ}34'11''E$) [również *Francja*]

Sofawa; Saale; Sächsische Saale; $50^{\circ}07'09''N, 11^{\circ}49'43''E \rightarrow 51^{\circ}57'16''N, 11^{\circ}54'51''E$

Sofawa Frankońska; Fränkische Saale; $50^{\circ}17'57''N, 10^{\circ}35'40''E \rightarrow 50^{\circ}03'21''N, 9^{\circ}41'05''E$

Sprewa; niem. Spree; d.-łuż. Sprjewja; g.-łuż. Sprjewja; $50^{\circ}59'03''N, 14^{\circ}37'06''E \rightarrow 52^{\circ}32'10''N, 13^{\circ}12'32''E$

Stara Odra; Alte Oder; $52^{\circ}28'31''N, 14^{\circ}32'06''E \rightarrow 52^{\circ}52'19''N, 14^{\circ}08'52''E$

Unstruta; Unstrut; $51^{\circ}18'58''N, 10^{\circ}16'35''E \rightarrow 51^{\circ}10'33''N, 11^{\circ}48'07''E$

Wezera; Weser; $51^{\circ}25'17''N, 9^{\circ}38'53''E \rightarrow 53^{\circ}32'20''N, 8^{\circ}33'50''E$

Wkra; Uecker; $53^{\circ}04'13''N, 13^{\circ}43'17''E \rightarrow 53^{\circ}45'04''N, 14^{\circ}04'16''E$

Ryc. 10. Przykład zastosowania opisu w hasłach dotyczących rzek

Fig. 10. Example of description in the case of rivers

ustalając je na podstawie map topograficznych i zdjęć satelitarnych. Dla pozostałych obiektów liniowych (np. kanałów, dróg) przyjęto takie zasady podawania współrzędnych jak dla rzek, przy czym współrzędne te rozdzielono znakiem \leftrightarrow , gdyż w ich przypadku nie określano, który z krańców jest początkiem, a który końcem.

Niekiedy podawano dodatkowe informacje i uwagi dla danego obiektu, umieszczając je na końcu, w nawiasach prostokątnych. Są to takie uwagi jak informacja o położeniu obiektu transgranicznego w innych państwach, dodatkowa charakterystyka obiektu lub jego położenia, informacja o położeniu części miejscowości w granicach miejscowości samodzielnej, wybrane nazwy historyczne obiektu (poprzedzone skrótem *hist.*).

5. Skorowidz nazw

Wykaz zamyka skorowidz wszystkich uwzględnionych w wykazie polskich nazw (bez nazw oryginalnych), w tym także nazw historycznych. Pominęto jednak długie (oficjalne) nazwy

Amerykańskie, Tybet), a nazwa ta odpowiada nazwie długiej. Nazwy w skorowidzu zostały uporządkowane alfabetycznie bez uwzględnienia znaków diakrytycznych niewystępujących w języku polskim (litery z takimi znakami traktowane były jak litery ich pozbawione), dywizy potraktowano jak spacje, zaś pozostałe znaki interpunkcyjne i apostrofy zostały zignorowane. Tu można wspomnieć, że nie istnieją jedno, ogólnie akceptowane zasady alfabetycznego porządkowania nazw, a w różnych publikacjach (wykazach nazw, skorowidzach do map i atlasów, encyklopediach i leksykonach) stosowane są zasady w istotny sposób się różniące²¹. Jeżeli w skorowidzu pojawiają

²¹ Różnice pojawiają się głównie przy uwzględnianiu lub nieuwzględnianiu przecinka w przypadku nazw w szyku przestawnym (przy potraktowaniu przecinka jako znaku będziemy mieli kolejność np. 1) Zielone, Góry, 2) Zielone, Wyspy, 3) Zielone Jeziora, zaś przy jego nieuwzględnianiu, jak przyjęto w wykazie, kolejność: 1) Zielone, Góry, 2) Zielone Jeziora, 3) Zielone, Wyspy); przy ignorowaniu lub nieignorowaniu spacji (w niektórych publikacjach spacja traktowana jest jak brak znaku, stąd np. kolejność 1) Stara Bania, 2) Sta-

się identyczne nazwy, to o ich kolejności decydowała alfabetyczna kolejność rodzaju obiektu, a następnie alfabetyczna kolejność nazwy państwa lub terytorium.

Nazwy w skorowidzu, w odróżnieniu od części głównej wykazu, ułożono w szyku przestawnym, tzn. dla nazw złożonych, posiadających element (termin) rodzajowy poprzedzający element rozróżniający, na początku podano element rozróżniający, a dopiero po nim, oddzielony przecinkiem, element rodzajowy (np. *Wiktorii, Jezioro; Północna, Prowincja*). Szyk przestawny nie został zastosowany, jeżeli na początku nazwy występuje tzw. fałszywy ter-

Wielka Zatoka Australijska, Nowa Gwinea). Jednak w przypadkach, w których stosowanie szyku przestawnego może być niejednoznaczne, zastosowano odnośniki, np. *Australijska, Wielka Zatoka* → *Wielka Zatoka Australijska* (ryc. 11).

Na początku hasła skorowidzowego znajduje się polska nazwa obiektu. Po niej podany jest, przeważnie skrótem, rodzaj obiektu (zgodny z kategoriami przyjętymi w wykazie), do którego odnosi się dana nazwa, następnie zaś nazwa państwa lub terytorium, w którym leży dany obiekt. Dla obiektów transgranicznych podane są wszystkie państwa lub terytoria, w granicach których znajduje się dany obiekt. Wyją-

La Manche · *cieśn.* · *Francja, Guernsey, Jersey, Wlk. Bryt.* · 136, 150, 160, 365
 La Pécouse'a, Ciecłina · *cieśn.* · *Japonia, Rosja* · 229, 433
 La Plata · *zat.* · *Argentyna, Urugwaj* · 621, 640
 La Platy, Nizina · *niz.* · *Argentyna, Boliwia, Brazylia, Paragwaj, Urugwaj* · 623, 625, 628, 637, 640
 Labiawa → Polcssk
 Labrador · *ptw.* · *Kanada* · 593
 Labradoriska, Wyżyna · *wyż.* · *Kanada* · 594
 Labradorski, Basen · *bas.* · *O. Atlantycki* · 685
 Labradorski, Prąd · *pr. m.* · *O. Atlantycki* · 683
 Labradorskie, Morze · *morze* · *Grenlandia, Kanada* · 582, 590
 Lachowce · *m.* · *Białoruś* · 49
 Lachowce · *m.* · *Ukraina* · 322
 lachowicki, rejon · *j. adm.* · *Białoruś* · 14
 Lachowicz · *m.* · *Białoruś* · 49
 Lachowicze · *m.* · *Białoruś* · 49
 Lachowska, Mała Wyspa → Mała Wyspa Lachowska
 Lachowska, Wielka Wyspa → Wielka Wyspa Lachowska
 Lachowskie, Wypły · *w-y* · *Rosja* · 238

Lapońska, Wyżyna · *wyż.* · *Finlandia, Norwegia, Szwecja* · 132, 214, 293
 Lapoński Rezerwat Biosfery · *ob. chr.* · *Rosja* · 249
 Larisa · *m.* · *Grecja* · 142
 Larnaka · *j. adm.* · *Cypr* · 399
 Larnaka · *m.* · *Cypr* · 400
 Larnaki, Zatoka · *zat.* · *Cypr, Dhekelia* · 400, 401
 Larsa Christensena, Wybrzeże · *wybrz.* · *Antarktyka* · 674
 Larsena, Lodowice · *lod.* · *Antarktyka* · 671
 Larsena, Lodowice Szelfowy · *lod. szelf.* · *Antarktyka* · 670
 Las Bakoński · *g-y* · *Węgry* · 362
 Las Bawarski · *g-y* · *Niemcy* · 211
 Las Bregcneki · *g-y* · *Austria, Niemcy* · 10, 212
 Las Czeski · *g-y* · *Czechy, Niemcy* · 124, 212
 Las Frankoński · *g-y* · *Niemcy* · 212
 Las Górnopalatynacki · *g-y* · *Niemcy* · 212
 Las Palatynacki · *g-y* · *Niemcy* · 212
 Las Teutoburski · *g-y* · *Niemcy* · 212
 Las Turyński · *g-y* · *Niemcy* · 212
 Las Wiedeński · *g-y* · *Austria* · 10
 Las Żdanicki · *g-y* · *Czechy* · 124

Ryc. 11. Przykład opisów zastosowanych w skorowidzu nazw

Fig. 11. Example of descriptions used in the name index

min rodzajowy (np. „most” w nazwie wysp *Most Adama*), w nazwach państw i terytoriów (np. *Republika Środkowoafrykańska, Wyspy Salomona*), w nazwach miejscowości (np. *Port Said*). Szyku przestawnego nie zastosowano również w przypadku występowania na początku nazwy przymiotnika (np. *Czarny Irtysz,*

kiem są tu nazwy wielkich regionów i oceanów, dla których zamiast nazwy państwa lub terytorium podano kontynent oraz nazwy obiektów podmorskich, dla których podano ocean (morze). Po informacji o państwie (terytorium) podany jest numer strony, na której znajduje się dana nazwa. Dla podanych w skorowidzu nazw państw i terytoriów jest to numer strony, na której zaczyna się spis nazw z obszaru danego państwa lub terytorium, natomiast dla nazw obiektów transgranicznych podane są numery wszystkich stron, na których nazwa

rachowice, 3) Stara Dąbrowa); przy uwzględnianiu lub nieuwzględnianiu dywizu (dywiz może być pomijany i traktowany jak brak znaku, traktowany jako spacja lub jak dodatkowy znak).

tego obiektu znajduje się w wykazie. Należy tu zauważyć, że w przypadku obiektów transgranicznych nazwy państw i terytoriów ułożone są alfabetycznie, numery stron zaś są ułożone rosnąco, stąd kolejność wymienionych państw i terytoriów nie odpowiada podanej kolejności numerów stron.

Nazwa każdego obiektu wymieniona jest w skorowidzu oddzielnie, nawet jeśli kilka obiektów, w tym znajdujących się na tej samej stronie, ma taką samą nazwę. W przypadku, gdy obiekt ma kilka polskich nazw (poza nazwą główną ma nazwę lub nazwy oboczne), wszystkie informacje podane są przy nazwie głównej (w wykazie wymienionej na pierwszym miejscu); od pozostałych nazw podane są tylko odnośniki do nazwy głównej, np. Kabiska, Zatoka → Mała Syrta. Jeżeli dwa (lub więcej) różne obiekty mają taką samą nazwę główną i taką samą wariantową, to zastosowano tylko jeden odnośnik, wspólny dla tych nazw, np. Doha → Ad-Dauha (zarówno dla miasta, jak i jednostki administracyjnej). Odnośniki do nazwy głównej podane są także przy nazwach historycznych.

6. Dalsze prace związane z wykazem

Cały wykaz opublikowany został tylko po polsku. Komisja planuje jednak wydanie w połowie 2014 roku angielskiej wkładki²². We wkładce znajdują się angielskie tłumaczenia części wstępnej wykazu (stopka redakcyjna, spis treści, od wydawcy, przedmowa, wprowadzenie, zasady latynizacji, objaśnienie skrótów), tłumaczenia zamieszczonych w wykazie przypisów oraz tłumaczenie opisu do skorowidza nazw. Dzięki temu *Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata* będzie mógł być użyteczny również dla zagranicznych odbiorców.

Kolejne zaktualizowane wydania wykazu powinny być publikowane nie rzadziej niż co pięć lat, zatem do końca 2018 roku powinno ukazać się jego drugie wydanie. Czy będzie ono w formie tradycyjnej, drukowanej publikacji

jest sprawą otwartą; Główny Urząd Geodezji i Kartografii preferuje obecnie rejestry w formie bazy danych. Nazwy zawarte w tym wykazie mają zostać uwzględnione w państwowym rejestrze nazw geograficznych, w module dotyczącym polskich nazw geograficznych świata. Pozwoli to w dalszej perspektywie na wyszukiwanie nazwanych obiektów stosując różne kryteria wyszukiwania, np. nazwę polską, nazwę oryginalną, język nazwy oryginalnej, położenie geograficzne, położenie na obszarze danego państwa, rodzaj (kategoria) obiektu, a także kombinacje tych kryteriów.

Komisja ze swojej strony planuje, poza bieżącymi aktualizacjami wykazu, które będą zamieszczane na stronie internetowej, także rozbudowę informacji dotyczących poszczególnych nazw. Na kolejne lata przewidziane są m.in. następujące prace: ustalenie przymiotników, dopełniaczy i miejscowników dla wybranych nazw; dodanie dla endonimów zapisanych oryginalnie w pismach niełacińskich ich oryginalnych zapisów (np. cyrylicą, pismem arabskim czy chińskim); podanie wymowy dla wybranych polskich nazw, zwłaszcza tych, których wymowa może sprawiać trudności lub być niejednoznaczna (wymowa ta ma być podana w zapisie Międzynarodowego Alfabetu Fonetycznego, w uproszczonym zapisie polskimi literami oraz w postaci plików dźwiękowych); podanie obiektu nadrzędnego dla obiektów ukształtowania terenu i niektórych innych (dotyczy to obiektów, które wchodzą w skład innych obiektów); rozbudowa wykazu o wybrane nazwy budowli i innych obiektów miejskich. W porozumieniu z Radą Języka Polskiego PAN Komisja będzie wyjaśniała i uszczegóławiała kwestie zapisu małą lub wielką literą niektórych typów nazw geograficznych, np. terminów rodzajowych w nazwach geograficznych, w których termin rozróżniający jest rzeczownikiem w mianowniku lub rzeczownikiem nieodmiennym; wielowrazowych nazw jednostek administracyjnych. Planowane jest także opracowanie małoskalowych map poszczególnych części świata i wybranych państw z polskim nazewnictwem zawartym w wykazie.

²² Wkładka ta ma zostać także zamieszczona w postaci dokumentu PDF na anglojęzycznej wersji strony Komisji.

Załącznik

Chronologiczny spis wykazów nazw geograficznych świata opracowanych przez komisje ustalania i standaryzacji nazw geograficznych w latach 1951–2013

- Leszczycki S., Ratajski L., Koczy J.: *Nazwy geograficzne jednostek polityczno-administracyjnych świata*. „Biuletyn Geograficzny Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, 1952, nr 1
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/biuletyn_geograficzny_1952_nr_01.pdf
- Leszczycki S., Ratajski L.: *Polskie nazwy geograficzne ważniejszych miast świata liczących ponad 100 tys. mieszkańców*. „Biuletyn Geograficzny Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, 1952, nr 4
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/biuletyn_geograficzny_1952_nr_04.pdf
- Leszczycki S., Ratajski L.: *Polskie nazwy geograficzne jednostek administracyjnych I-go rzędu państw świata*. „Biuletyn Geograficzny Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, 1953, nr 7
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/biuletyn_geograficzny_1953_nr_07.pdf
- Polskie nazwy geograficzne oceanów, mórz, zatok i cieśnin*. „Biuletyn Geograficzny”, Instytut Geografii PAN, 1954, z. 1
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/biuletyn_geograficzny_1954_z_01.pdf
- Polskie nazwy geograficzne wysp, półwyspów i przylądków świata (cz. I)*. „Biuletyn Geograficzny”, Instytut Geografii PAN, 1954, z. 2
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/biuletyn_geograficzny_1954_z_02.pdf
- Polskie nazwy geograficzne. Nazwy miast Europy (bez ZSRR) liczących od 50 do 100 tys. mieszkańców*. „Biuletyn Geograficzny”, Instytut Geografii PAN, 1954, z. 3
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/biuletyn_geograficzny_1954_z_03.pdf
- Ratajski L.: *Polskie nazwy geograficzne, cz. II. Nazwy hydrograficzne (jeziora, rzeki, kanały) i orograficzne (góry, wyżyny, niziny, szczyty, przełęcze) Europy (bez ZSRR)*. „Biuletyn Geograficzny”, Instytut Geografii PAN, 1954, z. 5
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/biuletyn_geograficzny_1954_z_05.pdf
- Ratajski L., Szewczyk J., Tyszkiewicz W.: *Polskie nazwy geograficzne, cz. III. Nazwy hydrograficzne i orograficzne ZSRR*. „Biuletyn Geograficzny”, Instytut Geografii PAN, 1954, z. 8
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/biuletyn_geograficzny_1954_z_08.pdf
- Szewczyk J., Tyszkiewicz W.: *Nazwy miast Azji i ZSRR od 50–100 tys. mieszkańców oraz nazwy narodów, narodowości i grup plemiennych ZSRR*. „Biuletyn Geograficzny”, Instytut Geografii PAN, 1954, z. 10
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/biuletyn_geograficzny_1954_z_10.pdf
- Ratajski L., Szewczyk J., Tyszkiewicz W.: *Nazwy fizjograficzne (hydrograficzne: jeziora, rzeki, kanały i uedy, oraz orograficzne: góry, szczyty, przełęcze, wyżyny, niziny, pustynie, wybrzeża i krainy pobeżne) Azji (bez ZSRR)*. „Dokumentacja Geograficzna”, Instytut Geografii PAN, 1955, z. 1
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/dokumentacja_geograficzna_1955_z_01.pdf
- Ratajski L., Szewczyk J., Tyszkiewicz W.: *Nazwy fizjograficzne Afryki i miasta Afryki od 50 do 100 tys. mieszk.* „Dokumentacja Geograficzna”, Instytut Geografii PAN, 1955, z. 4
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/dokumentacja_geograficzna_1955_z_04.pdf
- Ratajski L., Szewczyk J., Tyszkiewicz W.: *Nazwy fizjograficzne Grenlandii, Ameryki Północnej i Środkowej oraz nazwy miast od 50 do 100 tys. mieszkańców dla Ameryki Północnej, Środkowej, Południowej, Australii i Nowej Zelandii*. „Dokumentacja Geograficzna”, Instytut Geografii PAN, 1955, z. 7
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/dokumentacja_geograficzna_1955_z_07.pdf
- Ratajski L., Szewczyk J.: *Nazwy fizjograficzne Ameryki Południowej, Australii i Oceanii, Antarktydy oraz nazwy fizjograficzne mórz i oceanów świata*. „Dokumentacja Geograficzna” Instytut Geografii PAN, 1955, z. 8
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/dokumentacja_geograficzna_1955_z_08.pdf
- Ratajski L., Siemek Z., Szewczyk J., Tyszkiewicz W.: *Nazwy narodowości, plemion i grup językowych świata (bez ZSRR)*. „Dokumentacja Geograficzna”, Instytut Geografii PAN, 1955, z. 12
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/dokumentacja_geograficzna_1955_z_12.pdf
- Ratajski L., Siemek Z., Szewczyk J., Tyszkiewicz W.: *Nazewnicy zeszyt uzupełniający (nazwy fizjograficzne, miasta, jednostki administracyjne, poprawki do materiałów zawartych w poprzednich zeszytach)*. „Dokumentacja Geograficzna”, Instytut Geografii PAN, 1956, z. 2
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/dokumentacja_geograficzna_1956_z_02.pdf
- Ratajski L., Szewczyk J., Zwoliński P.: *Polskie nazewnictwo geograficzne świata*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1959.
- Urzędowy wykaz nazw państw w Europie i ZSRR*, opublikowany jako Zarządzenie nr 1/75 Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 8 stycznia 1975 r. w sprawie ustalenia brzmienia nazw miejscowości

- i obiektów geograficznych znajdujących się poza granicami Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*. „Dziennik Urzędowy MNSzWiT” 1975, nr 2, poz. 6
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/dzurz_mnszwit_1975_nr_2_poz_6.pdf
- Urzędowy wykaz nazw państw pozaeuropejskich*, opublikowany jako *Zarządzenie nr 17 Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 19 kwietnia 1977 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustalenia brzmienia nazw miejscowości i obiektów geograficznych znajdujących się poza granicami Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*. „Dziennik Urzędowy MNSzWiT” 1977, nr 4, poz. 13
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/dzurz_mnszwit_1977_nr_4_poz_13.pdf
- Kondracki J., Szymczak M.: *List of the Most Important Polish Exonyms for Europe (without USSR)*. Warszawa: Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, 1982
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/list_of_the_most_important_polish_exonyms_for_europe.pdf
- Urzędowy wykaz nazw państw świata*, opublikowany jako *Zarządzenie nr 22 Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 sierpnia 1986 r. w sprawie ustalenia wykazu nazw miejscowości i obiektów geograficznych znajdujących się poza granicami Polski*. „Dziennik Urzędowy MNSzWiT” 1986, nr 8, poz. 32
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/dzurz_mimniszw_1986_nr_8_poz_32.pdf
- Polskie nazwy geograficzne świata. Część I. Europa (bez Europy Wschodniej)*. Warszawa: Państwowa Służba Geodezyjna i Kartograficzna, Główny Geodeta Kraju, 1994
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_1.pdf
- Polskie nazwy geograficzne świata. Część III. Afryka, Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Australia i Oceania, Antarktyka*. Warszawa: Państwowa Służba Geodezyjna i Kartograficzna, Główny Geodeta Kraju, 1994
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_3.pdf
- Polskie nazwy geograficzne świata. Część IV. Oceany i morza*. Warszawa: Państwowa Służba Geodezyjna i Kartograficzna, Główny Geodeta Kraju, 1994
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_iv_oceany_i_morza.pdf
- Polskie nazwy geograficzne świata. Część II. Europa Wschodnia i Azja*. Warszawa: Państwowa Służba Geodezyjna i Kartograficzna, Główny Geodeta Kraju, 1996
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_2.pdf
- Nazwy państw świata, ich stolic i mieszkańców – Names of Countries, Their Capitals and Inhabitants*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 1997
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/publikacje/nazwy_panstw_swiate_1997.pdf
- Nazwy państw świata, ich stolic i mieszkańców – Names of Countries, Their Capitals and Inhabitants*. Wyd. 2 zmienione. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2003
http://ksng.gugik.gov.pl/english/wykaz_panstw_2.php
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 1. Ameryka, Australia i Oceania*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2004
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_01.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 2. Bliski Wschód*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2004
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_02.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 3. Afryka*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2004
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_03.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 4. Azja Południowa*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2005
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_04.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 5. Azja Środkowa i Zakaukazie*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2005
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_05.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 6. Białoruś, Rosja, Ukraina*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2005
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_06.pdf
- Nazwy państw – Country Names*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2006
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/nazwy_panstw.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 7. Azja Południowo-Wschodnia*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2006
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_07.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 8. Antarktyka*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2006
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_08.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 9. Azja Wschodnia*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2006
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_09.pdf

- Nazwy państw świata, ich stolic i mieszkańców – Names of Countries, Their Capitals and Inhabitants*. Wyd. 3 zmienione. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2007
http://ksng.gugik.gov.pl/english/wykaz_panstw_3.php
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 10. Morza i oceany*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2008
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_10.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 11. Europa, Część I*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2009
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_11.pdf
- Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 12. Europa, Część II*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2010
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_12.pdf
- Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2011
http://ksng.gugik.gov.pl/english/wykaz_panstw_4.php
- Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych*. Wyd. 2. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2013
<http://ksng.gugik.gov.pl/english/wykaz.php>
- Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata*. Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2013
http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/wykaz_polskich_nazw_geograficznych.pdf

The new list of Polish geographical names of the World – the rules of its elaboration in comparison to previous publications

S u m m a r y

Keywords: geographical names, standardization of geographical names, list of geographical names, Poland

Official list of Polish geographical names of the world, prepared by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland, was published at the end of the year 2013. It is the second publication comprising Polish names of all the world. The previous one, titled *Polskie nazwy geograficzne świata (Polish geographical names of the world)* was published in 1994-1996. The list has the official status, and the Polish names it includes should be used by public institutions performing their activities within the borders of Poland. Its elaboration results also from the recommendation of the United Nations Group of Experts on Geographical Names. The list includes the names of geographical features from all continents as well as undersea features. It does not, however, include the objects which are entirely located within the borders of Poland. The list refers only to the features for which the Polish geographical names are recommended, i.e. names spelled differently than the original ones.

The list contains the Polish names of 13,358 geographical features (principal names). Most of them are placed in the chapter with European countries – 9646; the most represented countries are Ukraine (2222 features) and Belarus (2020). Since some names are repeated in lists for several countries (names of transboundary features), the total number of names is 14,975. In addition, 238 Polish variant names are also included as well as 254 long forms of names, used mostly in official relations. Compared

to the previous publication, the Commission has significantly extended the number of recommended Polish names for geographical features (mostly towns and cities) that lay on areas which belonged to Poland before the second world war. Therefore, the lists of Polish names from Lithuania, Belarus and Ukraine have been enlarged.

The list is divided into 8 parts (chapters). Seven of them refer to the parts of the world and the last one comprises undersea features. Each chapter begins with a list of recommended Polish names of the great regional units and oceans. Next, the names are posted according to alphabetically arranged countries and non-self-governing territories. Names of geographical features within the countries and territories are divided into 59 categories which appear specifically for each particular country or territory. In the eighth chapter, which comprises undersea features, the names are placed according to their location within 5 oceans, with those located in the Baltic and in the Mediterranean Sea listed separately. Undersea features in chapter 8 are divided into 14 categories. Localities are most numerous of all the categories (5238 features), followed by administrative units (1669) and rivers (667).

Each entity referring to a particular object includes its Polish name, the original names (in Romanized form if necessary) and geographical coordinates. Entities are occasionally supplemented with additional information. An index of Polish names completes the publication.

Translated by M. Horodyski